

Hemşire Akademisyenlerin Akademik Etik Değerlerinin ve Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Değerlendirilmesi *

Evaluation of Academic Ethical Values and Critical Thinking Levels of Nursing Academicians

Betül Sena Yalçınkayaⁱ, Gülay Yıldırımⁱⁱ

ⁱHemşire, Mersin Şehir Hastanesi, <https://orcid.org/0000-0002-3557-0711>

ⁱⁱProf. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Ana Bilim Dalı, <https://orcid.org/0000-0002-9589-7134>

ÖZ

Amaç: Hemşire akademisyenlerin akademik etik değerleri ve eleştirel düşünme düzeylerini değerlendirmek amacıyla bu araştırma yapılmıştır.

Yöntem: Araştırmaya Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığına Bağlı İlleri (DOKAP)'nden 120 akademisyen katılmıştır. Veriler, Kişisel Bilgi Formu, Akademik Etik Değerler Ölçeği, Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeğiyle toplanmış ve bağımsız iki grup için independent sample t test, bağımlı (eşlenik) iki grup için paired sample t test, ikiden fazla grup için ANOVA testi (F) ile analiz edilmiş olup Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Normallik varsayımının test edilmesinde çarpıklık ve basıklık değerleri dikkate alınmıştır.

Bulgular: Katılımcıların %72,5'i uluslararası alanda makale yayını olduğu, kendi ifadelerine göre %91,7'sinin akademik etik ve %84,2'si eleştirel düşünme hakkında yeterli bilgiye sahip olduğu saptanmıştır. Katılımcıların etik değerler algısı ortalaması 174,53±6,73 (max:250; Min:50) ve eleştirel düşünme tutum ortalaması 36,62±5,13 (Max:95; Min:19)'tür. Katılımcıların Akademik Etik Değerleri algısı ve Eleştirel Düşünme Tutum düzeyleri arasında anlamlı pozitif yönde korelasyon bulunmuştur (p=0,000; r=0,793).

Sonuç: Bireylerin eleştirel düşünme tutumları arttıkça akademik etik algıları da artmaktadır. Hemşire akademisyenlerin akademik etik değerleri ortalamasının biraz üzerindeyken, eleştirel düşünme tutumları ise ortalamasının altında kalmıştır. Hemşire akademisyenlerinin etik ve eleştirel düşünme algılarının yükseltilmesine yönelik farkındalık eğitimleri verilebilir.

Anahtar Kelimeler: Akademik Etik, Eleştirel Düşünme, Hemşire Akademisyen.

ABSTRACT

Aim: The aim of this study is to evaluate academic ethical values and critical thinking levels of nursing academicians.

Method: 120 academicians participated in research from the Provinces of the Regional Development Administration of the Eastern Black Sea Project (DOKAP). Data were collected from Personal Information Form, Academic Ethical Value Scale, Critical Thinking Attitude Scale. Data were analysed by independent sample t test for two independent groups, paired sample t test for two dependent groups and ANOVA test (F) for more than two groups. Skewness and kurtosis value were taken into consideration in testing the normality assumption. Pearson correlation analysis was performed.

Results: It was found that 72,5% have international articles, 91,7% have academic ethics and 84,2% have information which is enough about critical thinking according to their statement. The average about perception of ethical values of the participants was 174,53±6,73 (max:250; Min:50) and the average about critical thinking attitude was 36,62±5,13 (Max:95; Min:19). A correlation was found between the participants in perception of academic ethical values and their attitude about critical thinking (p=0,000; r=0,793), pretty positively.

Conclusion: The more individuals' critical thinking attitudes is increased, the more their academic ethical perception is increased. While academic ethical values of nursing academics were slightly above average, critical thinking attitudes were below average. Awareness training can be provided to raise ethical and critical thinking perception of nursing academicians.

Keywords: Academic Ethics, Critical Thinking, Academician of Nursing Department.

* Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, 2022;12(2):400-410

DOI: 10.31020/mutfd.1054873

e-ISSN: 1309-8004, ISSN 1309-761X

Geliş Tarihi – Received: 24 Ocak 2022; Kabul Tarihi - Accepted: 23 Mart 2022

İletişim - Correspondence Author: Betül Sena Yalçınkaya <bsenayalcinkaya@gmail.com>

Etik Kurul Onayı: Cumhuriyet Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu (Tarih: 05.12.2018, Karar no: 2018-12/29)

Giriş

Üniversiteler, çağdaş ve bilgi düzeyi yüksek bir toplum oluşturma amacı güden ve bireylerin akademik açıdan kendilerini daha ileri düzeylere taşıyabilecekleri en ideal kurumlardır. Bu kurumları ileriye taşıyacak faktörlerden biri de akademisyenlerdir.¹

Her meslekte olduğu gibi, akademisyenlerin de uymakla yükümlü oldukları etik davranışları bulunmaktadır. Akademik etik değerler, problemin ya da ihtiyacın belirlenmesiyle başlayıp elde edilen bilgilerin hedef kitleyle paylaşılmasına kadar devam eden süreçte göz önünde bulundurulması gereken değer sorunlarıyla ilgili davranış örüntüleridir.² “Yüksek Öğretim Kurumları Etik Davranış İlkeleri” başlıklı metinde akademisyenlerin uymak durumunda oldukları temel değerler ve ilkeleri; akademik özgürlük ve özerklik, akademik dürüstlük, sorumluluk ve hesap verebilirlik, temel hak ve özgürlüğün korunması ve güçlendirilmesi, başkalarına saygı, akademik liyakat olarak düzenlemiştir.³

Akademisyenlerin etik davranışları; kurumsal amaçların sağlanması, toplumun yapısında meydana gelen değişimlere ayak uydurulması, üniversiteler arasındaki rekabet olgusunun sürdürülmesi, araştırma etiğine duyarlı öğrencilerin yetiştirilmesi ve yükseköğretim alanında kaliteli çalışmaların yapılması açısından önemlidir.⁴ Bilimsel bir çalışmanın planlanması ve yayının etik değerler açısından kalitesi, yayının oluşturulması aşamasında bilimsel etik değerlere ve akademik yazım ilkelerine ne kadar bağlı kalındığıyla doğrudan ilgilidir.²

Akademisyenler, etik kurallar çerçevesinde çalışmalarını sorgulamalı ve araştırmalıdır.^{1,5} Eğitici ve araştırmacı rolü kapsamında akademisyenler tüm uygulamalarında akademik etik kriterlerini yerine getirmekle yükümlüdürler.⁶

Öğretici ve araştırmacı rollerini kendinde barındıran bireylerin yetiştirilmesinde ve bilimin ilerlemesinde büyük rol oynayan akademisyenlerin, günümüz koşullarında bilgiyi alan ve aktaran rolünde olmasının yanında akademisyenlerden bilgiyi eleştirel düşünerek oluşturması ve doğru şekilde kullanması beklenmektedir.⁷ Bilim insanının eleştirel düşünceye sahip olması araştırmaları istendik düzeye getirmesi açısından da gereklidir. Bir araştırmacıda var olması gereken özellikler eleştirel düşünme beceri ve tutumlarıyla paralellik göstermelidir.⁸ Eleştirel düşünme; akademik süreçte farklı kaynaklardan elde edilen bilgilerin düzenlenmesi, karşılaştırılması, zihinsel süreçten geçirilmesi, gereksinim duyulan bilgiye karar verilmesi, birçok seçenekli yaklaşımlardan birinin seçilmesi ve işlemin sonuçlarının değerlendirilmesi, anlamlandırılması ve yorumlanması gibi özellikleri açısından vazgeçilmez bir düşünme sürecidir.⁹

Akademisyenlerin eleştirel düşünme becerilerine sahip olmaları, yeni bilgi üretimini ve toplumsal bilgi paylaşımını sağlarken aynı zamanda bireyin faydasını arttıracak olan bilginin ön plana çıkmasını ve geliştirilmesini sağlayacaktır. Doğru bilginin toplumsal öneme sahip olması ve birey faydasına üretilmesi ve geliştirilmesi, toplumsal refahın yükseltilmesinde önemlidir.¹⁰ Tam bu noktada akademisyen olarak bilim insanından beklenenler içerisinde de olay ve olgulara farklı bakabilmesi, onları yorumlayabilmesi yapacağı araştırmayla bilime yeni bir bakış, yorum, bilgiyle katkı sağlayabilme bilgi ve becerisi yer almaktadır. Eleştirel düşünme beceri ve tutumlarına paralel olarak bilimsel uğraş, eleştiriye açık, bulguları kanıtlarla destekleyen, bilginin sorumluluğunu taşıyan, özeleştiriye kullanan; doğruluk, dürüstlük, nesnellik, yansızlık ve açıklığı bilimsel uğraşın temeli olarak gören; bilimsel merakı, kuşkuculuğu temel alan, toplumsal gereksinim ve amaçları ve bilimsel etkinliğin sonuçlarını, bilimsel yaratıcılığın ve toplumsal sorumluluğun kaynağı ve dürtüsü olarak ele alan bir anlayışa sahip olmalı ve bunun geliştirilip güçlendirilmesine yönelik çabalar temelinde sürdürülmelidir.¹¹

Eleştirel düşünmenin akademisyenler tarafından bir davranış şekli olarak benimsenmesi ve bu davranışın etik değerler kapsamında yapılması, akademik çerçevede gelişmelerin sağlanması adına gerekli görülmektedir.

Hemşire akademisyenlerin, doğru ve faydalı bilgilere ulaşmasında eleştirel düşünme becerisinin yanı sıra elde edilen bilgileri etik değerler çerçevesinde değerlendirmeleri, sentezlemeleri ve uygulamaya aktarmaları son derece önemli bir konu olmaktadır.^{11,12} Hemşirelerin etik davranışlar sergilemeleri ve eleştirel yaklaşımları, sağlık sektöründeki hizmet kalitesinin yükselmesi ve toplumsal refahın artırılması açısından gerekli görülmektedir.¹²

Amerika'da Ulusal Hemşirelik Derneği hemşirelik eğitiminde eleştirel düşünmenin vazgeçilmez bir unsur olduğunu vurgulamıştır. Yaşamsal ve kritik kararlar alan, uygulayan hemşirelerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeleri, mesleğin yatak başı bakım hizmeti olarak görülmemesi, bilime inanan ve gerçekleri araştırıp uygulayan, teoriyle bağlantılı, el becerisi yanında zihinsel ve entelektüel gücünü de kullanan, kanıta dayalı uygulamaları gerçekleştiren bir disiplin olmasında oldukça önemli bir unsur olduğu vurgulanmaktadır.⁹

Hemşirelerin etik ilkelere uygun ve eleştirel düşünme davranışları sergilemelerinde, hemşire akademisyenlerinin etik değerlerinin ve eleştirel düşünme düzeylerinin yüksek olması akademik gelişmişliğin ve sağlık sektöründe mesleki gelişmenin sağlanmasında önemlidir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, hemşire akademisyenlerinin akademik etik değerleri ve eleştirel düşünme düzeylerinin belirlenerek akademik etik değerleri ve eleştirel düşünme düzeyleri arasındaki ilişkinin saptanmasıdır. Aynı zamanda ulusal ve uluslararası alan yazında hemşire akademisyenlerine ve hemşirelik mesleğine yönelik akademik etik değerleri ve eleştirel düşünmeye ilişkin araştırmalara rastlanılamamış olması nedeniyle bilimsel literatüre katkı vereceği düşünülmektedir.

Yöntem

Evren ve Örneklem: Tanımlayıcı tipte olan araştırma; 07.03.2019/07.06.2019 tarihleri arasında yapılmış olup araştırmanın evrenini, Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığına Bağlı İllerde (Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Gümüşhane, Rize ve Artvin) bulunan fakülte ve sağlık yüksekokullarında hemşirelik bölümündeki toplam 158 akademisyen (Profesör, Doçent, Doktor Öğretim Üyesi, Öğretim Görevlisi, Araştırma Görevlisi) oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğü G-Power 3.1.9.2 örneklem hacmi hesaplama programıyla yapılmış, 0,05 hata seviyesinde ve 0,80 güç düzeyinde örneklem 150 kişi olarak hesaplanmıştır. Araştırma kapsamında tüm evrene anket formu ulaştırılmış ancak 120 (%75,9) kişiden geri dönüş alınabilmiştir.

Veri Toplama Araçları: Çalışmanın verilerini toplamak için; Kişisel Bilgi Formu, Akademik Etik Değerler Ölçeği ve Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Kişisel Bilgi Formu, araştırmacılar tarafından hazırlanmış olup 15 maddeden oluşmaktadır. Formda akademisyenlerin hangi üniversitede görev yaptıkları, çalışmakta oldukları bölüm, hangi anabilim dalında görev yaptıkları, ne kadar süredir akademisyen olarak görev aldıkları, unvanları, yaşları, cinsiyetleri, klinikte çalışma deneyimleri olup olmadığı, eğer varsa ne süre ile çalıştıkları, yayınlanmış ulusal uluslararası makalelerinin olup olmadığı, akademik etik-eleştirel düşünme hakkında yeterince bilgi sahibi olup olmadıkları ve bu konularla ilgili karşılaştıkları deneyim ve önerilerinin olup olmadığına dair sorular bulunmaktadır.

Akademik Etik Değerler Ölçeği (AEDÖ): Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Sevim tarafından yapılmıştır.² Ölçek, 5'li Likert tipi derecelendirme ölçeği formatında hazırlanmıştır. Ölçek toplamda 50 sorudan ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar; 9 madde bilimsel araştırmaya yönelik değerlere, 10 madde mesleğe yönelik değerlere, 9 madde çalışılan kuruma yönelik değerlere, 8 madde topluma yönelik değerlere, 14 madde Öğretim sürecine yönelik değerlere ait sorulardan oluşmaktadır. AEDÖ'den alınabilecek en yüksek değer 250, en düşük değer ise 50'dir. Ölçeğin 20'si olumsuz (45, 44, 51, 48, 46, 37, 57, 38, 13, 17, 14, 16, 25, 2, 33, 30, 59, 42, 4, 31. Maddeler), 30'u olumlu olmak üzere 50 madde yer almaktadır.² Ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0,86 iken yapılan bu çalışmada ise 0,88 bulunmuştur.

Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği (EDTÖ): Özelçi tarafından geliştirilen “Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği”nin beş alt boyutu bulunmaktadır.¹³ Bu boyutlardan 4 madde bilgi toplamaya isteklilik (BTİ), 5 madde öz düzenleme (ÖD), 3 madde çıkarımda bulunma (ÇB), 3 madde kanıta dayalı karar verme (KDKV), 4 madde neden aramaya açıklık (NAA) olmak üzere toplam 19 maddeden oluşmuştur. Ölçeğin 1, 3, 5, 7, 11, 14, 16, 17. maddeleri ise ters maddelerdir. Ölçekten alınacak maksimum puan 95, minimum puan ise 19’dur. Ölçekten alınacak 50-65 arası puanların ortalama olarak değerlendirileceği belirtilmiştir. Ölçekte yer alan her bir faktöre ilişkin Cronbach Alpha değerleri BTİ alt ölçeği için 0,62, ÖD alt ölçeği için 0,51, ÇB alt ölçeği için 0,54, KDKV alt ölçeği için 0,61 ve NAA alt ölçeği için 0,62¹³ iken yapılan bu çalışmada ise BTİ alt ölçeği için 0,72, ÖD alt ölçeği için 0,33, ÇB alt ölçeği için 0,39, KDKV alt ölçeği için 0,63 ve NAA alt ölçeği için 0,53 bulunmuştur.

Verilerin Değerlendirilmesi: Araştırmanın verileri SPSS 23.0 paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Veriler parametrik şartları sağlıyorsa bağımsız iki grup için independent sample t test, bağımlı (eşlenik) iki grup için paired sample t test, ikiden fazla grup için ANOVA testi (F) ile analiz edilmiştir. Normallik varsayımının test edilmesinde çarpıklık ve basıklık değerleri dikkate alınmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin 1,96 ile -1,96 arasında olması nedeniyle normal dağılım koşullarının sağlandığı varsayılmıştır. Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Yanılma düzeyi ise $p < 0,05$ anlamlı olarak alınmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu ve Uygulanması: Araştırma yapılmadan önce Cumhuriyet Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurul onayı (05.12.2018 tarih ve 2018-12/29 karar numaralı) ve araştırmanın yapılacağı kurumlardan yazılı izin alınmıştır. Aynı zamanda ölçek kullanımı için ilgili yazardan mail aracılığıyla izin alınmıştır. Araştırmaya katılacak olan akademisyenlere bilgilendirilmiş onam formları imzalatıp izinleri alındıktan sonra soru formları uygulanmıştır. Akademisyenlere soru formuna isim yazmamaları istenmiştir. Soru formları araştırmacılar tarafından katılımcılara verilerle katılımcıların kendileri tarafından doldurulmaları sağlandıktan sonra geri toplanmıştır. Çalışma Helsinki Deklarasyonu’nun prensiplerine göre yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan akademisyenlerin ve %20’si Doğum ve Kadın Hastalıkları Anabilim Dalı’nda, %18,3’ü Halk Sağlığı Anabilim Dalı’nda %17,5’i Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı’nda görev almıştır. Katılımcıların %32,5’inin 6-10 yıldır görev yaptığı, %39’unun öğretim üyesi ve %33,3’ünün araştırma görevlisi olduğu, %51,7’sinin 31-40 yaş arasında bulunduğu ve %95’inin kadın olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan akademisyenlerin %95’i klinik deneyimi olmuştun, %56,7’sinin klinik deneyimi 1-5 yıl arasındaydı (**Tablo 1**).

Araştırmaya katılan akademisyenlerin %72,5’inin uluslararası, %79,2’sinin ulusal alanda makalesi yayınlanmıştır. Araştırmaya katılan akademisyenlerin %91,7’si akademik etik ve %84,2’si eleştirel düşünme hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu ifade etmişlerdir (**Tablo 1**).

Akademik etik algısına yönelik bulgular değerlendirildiğinde, çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,96 ile 1,96 arasında değiştiği görülmektedir (**Tablo 2**). Bu durum alt boyutların normal dağılım varsayımını sağladığını göstermektedir. Normal dağılım varsayımının sağlanması nedeniyle parametrik testler olan t testi ve ANOVA testinin uygulanmasına karar verilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre hemşire akademisyenlerinin toplam etik değerler algısı ortalaması $174,53 \pm 6,73$ (Min:50; Max:250) olarak belirlenmiştir. Ölçeğin Bilimsel Araştırmaya Yönelik Değerler alt boyutu puan ortalaması $20,12 \pm 3,16$; Meslektaşına Yönelik Değerler alt boyutu puan ortalaması $36,32 \pm 2,40$; Çalışılan Kuruma Yönelik Değerler alt boyutu puan ortalaması $28,25 \pm 4,26$; Topluma Yönelik Değerler alt boyutu puan ortalaması $29,00 \pm 4,00$; Öğretim Sürecine Yönelik Değerler alt boyutu puan ortalaması $58,65 \pm 3,35$ ’tir.

Tablo 1. Sosyodemografik Özelliklere Yönelik Bulguların Dağılımı

	Sayı	%
Bölüm		
Hemşirelik	120	100
Anabilim Dalı		
Doğum ve Kadın Hastalıkları	24	20
Halk Sağlığı	22	18,3
Hemşirelik Esasları	21	17,5
Çocuk Sağlığı Ve Hastalıkları	15	12,5
Cerrahi	12	10
İç Hastalıklar	12	10
Psikiyatri Hemşireliği	11	9,2
Hemşirelik Yönetimi	3	2,5
Akademisyenlikte Geçirilen Süre		
6-10 yıl	39	32,5
1-5 yıl	38	31,7
16 yıl ve üzeri	25	20,8
1 yıldan az	10	8,3
11-15 yıl	8	6,7
Unvan		
Öğretim Üyesi	47	39
Araştırma Görevlisi	40	33,3
Öğretim Görevlisi	32	26,7
Yaş		
31-40 yaş	62	51,7
30 yaş ve altı	36	30
41 yaş ve üzeri	22	18,3
Cinsiyet		
Kadın	114	95
Erkek	6	5
Klinik Deneyimi Olan		
Evet	102	95
Hayır	18	15
Klinik Deneyim Yılı		
1-5 yıl	68	56,7
6 yıl ve üzeri	35	29,2
Uluslararası makale durumu		
Evet	87	72,5
Hayır	33	27,5
Ulusal makale durumu		
Evet	95	79,2
Hayır	25	20,8
Akademik Etik Hakkında Yeterli Bilgi Sahibi Olma Durumu		
Evet	110	91,7
Hayır	10	8,3
Eleştirel Düşünme Hakkında Yeterli Bilgi Sahibi Olma Durumu		
Evet	101	84,2
Hayır	19	15,8

Tablo 2. Akademik Etik Değerler Algısına Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler(N=120)

	Minimum	Maksimum	Ortalama (Min;Max)	Std. Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Öğretim sürecine yönelik değerler	53,0	62,0	58,65 (14;70)	3,35	0,399	1,304
Meslektaşına yönelik değerler	34,0	39,0	36,32 (10;50)	2,40	0,088	1,683
Toplumaya yönelik değerler	24,0	36,0	29,00 (8;40)	4,00	0,05	1,124
Çalışılan kuruma yönelik değerler	18,0	32,0	28,25 (9;45)	4,26	1,693	1,637
Bilimsel araştırmaya yönelik değerler	17,0	27,0	20,12 (9;45)	3,16	0,658	0,348
Toplam	168,0	188,0	174,53 (50;250)	6,73	0,609	0,667

Analiz sonuçları incelendiğinde akademisyenlikte geçirdikleri süre, unvan, yaş, cinsiyet, klinik deneyim yılı, ulusal ve uluslararası makale yayını ve eleştirel düşünme hakkında yeterli bilgi sahibi olma durumları ile akademik etik algı puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan akademisyenlerin klinik deneyimi olma durumları ile akademik etik algıları karşılaştırılmıştır. Çalışılan kuruma yönelik değerler ($28,69\pm 4,56$) ve öğretim sürecine yönelik değerler ($58,93\pm 3,36$) algılarında klinik deneyimi olan akademisyenlerin puan ortalamaları istatistiksel olarak daha yüksektir ($p<0,05$). Toplumaya yönelik değerler algısında akademik etik hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu belirten akademisyenlerin puan ortalamaları ($32,14\pm 3,56$) daha yüksektir ($p<0,05$) (**Tablo 3**).

Tablo 3. Klinik Deneyim ve Akademik Etik Bilgiye Göre Akademik Etik Değerler Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Çalışılan kuruma yönelik değerler		Toplumaya yönelik değerler		Öğretim sürecine yönelik değerler		Toplam	
	Ort.	Std. sapma	Ort.	Std. sapma	Ort.	Std. sapma	Ort.	Std. sapma
Klinik Deneyimi Olma								
Evet	28,69	4,56	29,06	3,85	58,93	3,36	174,67	6,81
Hayır	26,05	3,52	28,53	4,56	57,05	4,08	173,62	6,41
Test	F=2,453 P=0,016		F=0,442 P=0,659		F=2,220 P=0,028		F=0,523 P=0,602	
Akademik Etik Hakkında Bilgi Sahibi Olma								
Evet	28,40	3,52	32,14	3,56	58,63	3,85	180,86	8,56
Hayır	26,80	3,63	28,77	3,54	58,80	4,01	174,02	7,55
Test	F=0,135 P=0,259		F=2,187 P=0,031		F=0,174 P=0,883		F=2,667 P=0,009	

Eleştirel düşünme algısına yönelik bulgular değerlendirildiğinde, çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,96 ile 1,96 arasında değiştiği görülmektedir. Bu durum alt boyutların normal dağılım varsayımını sağladığını göstermektedir. Normal dağılım varsayımının sağlanması nedeniyle parametrik testler olan t testi ve ANOVA testinin uygulanmasına karar verilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre hemşire akademisyenlerinin eleştirel düşünme algısı ortalaması $36,62\pm 5,13$ (Min:19; Max:95) olarak belirlenmiştir. Ölçeğin Bilgi Toplamaya İsteklilik alt boyutu puan ortalaması $7,99\pm 1,19$; Öz Düzenleme alt boyutu puan ortalaması $9,75\pm 1,71$; Çıkarımda Bulunma alt boyutu puan ortalaması $4,60\pm 0,98$; Kanıta Dayalı Karar Verme alt boyutu puan ortalaması $4,39\pm 0,65$; Neden Aramaya Açıklık alt boyutu puan ortalaması $10,25\pm 2,62$ 'dir (**Tablo 4**).

Tablo 4. Eleştirel Düşünme Tutumuna Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler (N=120)

	Minimum	Maksimum	Ortalama (Min.;Max.)	Std. Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Bilgi Toplamaya İsteklilik	5.0	9.0	7.99 (4;20)	1.19	0.908	0.644
Öz düzenleme	6.0	11.0	9.75 (5;25)	1.71	1.287	0.094
Çıkarımda bulunma	3.0	7.0	4.60 (3;15)	0.98	0.933	1.084
Kanıtı dayalı karar verme	4.0	6.0	4.39 (3;15)	0.65	1.429	0.786
Neden aramaya açıklık	6.0	13.0	10.25 (4;20)	2.62	0.298	1.421
Toplam	26.0	41.0	36.62 (19;95)	5.13	1.031	0.386

Analiz sonuçları incelendiğinde akademisyenlikte geçirdikleri süre, unvan, yaş, klinik deneyimleri olma durumları, klinik deneyim yılı, ulusal ve uluslararası makale yayını ve eleştirel düşünme hakkında yeterli bilgi sahibi olma durumları ile eleştirel düşünme tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan akademisyenlerin cinsiyetleri ile eleştirel düşünme tutumlarının karşılaştırılması değerlendirildiğinde kanıtı dayalı karar verme tutumunda erkek akademisyenlerin puanları ($5,00\pm 0,89$) istatistiksel olarak kadınlardan daha yüksektir ($p<0,05$). Kanıtı dayalı karar verme tutumunda akademik etik hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu belirten akademisyenlerin puan ortalamaları ($4,90\pm 0,87$) yeterli bilgisi olmayanlara göre daha yüksektir ($p<0,05$) (**Tablo 5**).

Tablo 5. Cinsiyet ve Akademik Etik Bilgiye Göre Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Kanıtı dayalı karar verme		Ort.	Toplam	Std. Sapma
	Ort.	Std. Sapma			
Cinsiyet					
Kadın	4,35	0,62	36,73		5,07
Erkek	5,00	0,89	34,40		6,50
Test		F=2,391 P=0,018		F=0,992 P=0,323	
Akademik Etik Hakkında Bilgi Sahibi Olma					
Evet	4,90	0,87	36,62		5,13
Hayır	4,34	0,61	36,70		5,43
Test		F=2,639 P=0,009		F=0,047 P=0,963	

Akademik etik değerler ölçeği toplam puan ortalaması ile eleştirel düşünme tutum ölçeği toplam puan ortalaması arasında pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır. ($p=0,000$; $r=0,793$) (**Tablo 6**).

Tablo 6. Akademik Etik Değerler ve Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Bilgi toplamaya isteklilik (1)	r	1										
Öz düzenleme (2)	p		1									
Çıkarımda bulunma (3)	n	120	120	1								
Kanıtı dayalı karar verme (4)	r	,699**	,504**		1							
Neden aramaya açıklık (5)	p	,000	,000	,328**	,392**	,365**						
Toplam eleştirel düşünme (6)	n	120	120	120	120	120	1					
	r	,743**	,550**	,226*	,792**							
	p	,000	,000	,013	,000							
	n	120	120	120	120	120	1					
	r	,983**	,843**	,680**	,390**	,792**		1				
	p	,000	,000	,000	,000	,000						
	n	120	120	120	120	120	120					

Bilimsel araştırma yönelik değerler (7)	r	,702**	,170	,500**	,157	,672**	,676**	1						
	p	,000	,082	,000	,108	,000	,000							
	n	120	120	120	120	120	120	120	120					
Meslektaşla yönelik değerler (8)	r	,704**	,530**	,283**	,262**	,842**	,829**	,869**	1					
	p	,000	,000	,005	,010	,000	,000	,000						
	n	120	120	120	120	120	120	120	120					
Çalışılan kuruma yönelik değerler (9)	r	,802**	,917**	,316**	,204*	,296**	,795**	,894**	,813**	1				
	p	,000	,000	,001	,034	,002	,000	,000	,000					
	n	120	120	120	120	120	120	120	120	120				
Topluma yönelik değerler (10)	r	,251*	,382**	,632**	,677**	,141	,116	,394**	,538**	,101	1			
	p	,014	,000	,000	,000	,150	,262	,000	,000	,331				
	n	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120			
Öğretim sürecine yönelik değerler (11)	r	,705**	,155	,461**	,040	,308**	,625**	,063	,420**	,617**	,758**	1		
	p	,000	,091	,000	,664	,001	,000	,523	,000	,000	,000			
	n	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	
Toplam akademik etik (12)	r	,884**	,433**	,915**	,728**	,156	,793**	,284**	,360**	,142	,968**	,842**	1	
	p	,000	,000	,000	,000	,132	,000	,005	,000	,169	,000	,000		
	n	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120

Tartışma

Hemşire akademisyenlerinin akademik etik ve eleştirel düşünme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada, konumuzla ilgili birebir örtüşen araştırmalara rastlanılmadığı için çoğunlukla kendi bulguları içinde ve ilgili literatürle tartışılmıştır.

Akademisyenlerin akademik etik algılarının yüksek olması aynı zamanda toplumsal değer algılarını da yükseltmektedir (Tablo 2). Akademisyenlerin topluma yönelik sorumlulukları ve çalışmalarında toplumsal değerleri dikkate almaları bu durumun nedeni olabilir.

Aydın çalışmasında, akademisyenlerin özellikle topluma karşı sorumlulukları nedeniyle etik ilkelere bağlı şekilde çalışmalarını sürdürmeleri gerektiğini belirtmiştir.¹⁴ Akademisyenler bilimsel konularla ilgili çalışmalarını toplumsal gelişmeye yardımcı olurken diğer taraftan da topluma model olma gibi önemli bir görevi yerine getirmektedirler. Bu nedenle akademik etik değerlerde başlayan bozulmalar, akademik camianın dikkatinin bu noktada yoğunlaşmasına yol açmış ve akademik etik değerler konusunda daha hassas davranılması fikrini gündeme getirmiştir.² Birçok araştırmacı ise, çalışmalarında bilim insanı yetiştirmede ve akademiye etik değerlerin özellikle bilimsel yayın etiğinin öneminden bahsetmiş, etik kurallara kesinlikle uyulması gerektiğini belirtmişler ancak bu konulara gereken önemin verilmediğine kanaat getirmişlerdir.^{5,15-17}

Çalışılan kuruma ve öğretim sürecine yönelik etik değer algılarında klinik deneyimi olan akademisyenlerin algıları daha yüksektir (Tablo 3). Akademisyenlerin kliniklerde görev yapmaları, farklı alanlarda bilgi ve beceri sahibi olmalarını sağlayarak etik algıları üzerinde olumlu etki yaratmış olabilir. Gürel ve arkadaşları tarafından 2019'da hemşirelik doktora öğrencilerinin araştırma etiği hakkındaki görüşlerini inceledikleri çalışmalarında klinisyen olan doktora öğrencilerinin akademisyen olan doktora öğrencilerine göre akademik etik algılarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.¹⁸

Akademisyenlerin etik ilkelere uygun şekilde davranmalarının yanı sıra araştırmalarında ve öğretici rolünde eleştirel düşünmeye yönelik olumlu bir tutuma sahip olmaları, araştırmaların kalitesi ve öğrenci eğitimi, akademik alanın gelişmesi açısından gereklidir. Eleştirel düşünme, akademisyenlerin daha kapsamlı ve detaylı düşüncelerini sağlayarak onları araştırmaya yöneltmektedir. Eleştirel düşünmenin akademisyenler tarafından bir davranış şekli olarak benimsenmesi ve bu davranışın etik değerler kapsamında yapılması, akademik çerçevede gelişmelerin sağlanması adına gerekli olarak görülmektedir. Akademisyenlerin farklı

çalışmalara karşı eleştirel yaklaşımları, onların gelişimlerini ve topluma bir şeyler kazandırmalarını desteklemektedir.¹⁹ Hemşirelik öğrenci ve eğitimcileri üzerinde yapılan çalışmalarda, eleştirel düşünme becerilerini etkileyen faktörler içerisinde etik algının önemli bir yeri olduğuna vurgu yapılmıştır.^{13,20}

Hemşire akademisyenlerin eleştirel düşünme tutumları düşük olmasına rağmen büyük bir kısmı eleştirel düşünme hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu ifade etmiştir (Tablo 1). Yapılan çalışmalarda eleştirel düşünmenin özellikle akademik hayatta önemli bir yere sahip olduğu ancak gerekli çaba ve önemin verilmediği ifade edilmektedir.^{11,21} Akça ve Taşçı çalışmalarında hemşirelik mesleği üyelerinin ne kadar iyi düzeyde eleştirel düşünme becerisine sahip olurlarsa toplumun sağlığını koruma, geliştirme ve yaşam kalitesini artırma yönünde o kadar etkin hizmet verebileceklerini ifade etmiştir.²² Ersoy çalışmasında yeni-çağdaş hemşirelik modelinin gelişmesinde eleştirel düşünme becerilerine sahip, adil, dürüst, saygılı, sadık ve cesur hemşirelerin varlığının önemli olduğunu belirtmiştir.²³ Açıkgöz tarafından akademisyen hemşirelerin profesyonel olarak gelişim kaydetmek, hayat boyu öğrenmek, hedeflenen neticelere ulaşmak, başkaları ile etkili çalışmak kültürleri arası realiteyi ve toplumu geliştirmek bakımından eleştirel düşünmek durumunda oldukları ifade edilmiştir.⁹ Bu araştırmanın sonucu, Açıkgöz'ün çalışmasında hemşirelerin eleştirel düşünme eğilimlerinin ve profesyonellik davranışlarının düşük bulunması konusuyla benzerlik göstermektedir.⁹ Kanbay ve arkadaşları tarafından 2012 yılında yaptıkları çalışmada, akademik personelin eleştirel düşünme eğilim puan ortalamalarının orta düzeyde olduğunu belirlemişlerdir.²⁴

Araştırmaya katılan akademisyenlerin cinsiyetleri ile eleştirel düşünme algıları incelendiğinde akademisyenlerin cinsiyetleri ile kanıta dayalı karar verme algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Kanıta dayalı karar verme algısında erkek akademisyenlerin algıları kadınlardan daha yüksektir (Tablo 5). Akademisyenlerin ve hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin incelendiği çalışmalarda; cinsiyete göre eleştirel düşünme becerisi arasında farklılık tespit edilmemiştir.^{20,24,25} Akkuş ve arkadaşlarının 2010 yılında yaptıkları çalışmalarında, kadın hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerini erkek öğrencilere göre daha yüksek olarak tespit etmişlerdir.²⁶

Kanıta dayalı karar verme algısında akademik etik hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu belirten akademisyenlerin puan ortalamaları daha yüksektir (Tablo 5). Hemşire akademisyenlerin çoğunluğunun daha önce klinik deneyimlerinin olması ve klinikte çalışma esnasında etik problemlerle daha sık karşılaşmaları kanıta dayalı karar verme algısında etkili olmuş olabilir. Ayrıca bu durum akademik etik çerçevesinde bilimde etik tavrın standartları içerisinde yer alan nesnellik, yansızlık, bilimsel kuşkuculuk gibi özelliklerin kanıt temelli olmasının eleştirel düşünme özelliklerini de kapsamasına bağlanabilir. Öztürk ve Ulusoy çalışmalarında gerçekçi ve bilimsel yaklaşımları benimseyen akademisyenlerin etik değerlere yönelik algılarının önemli olduğunu belirtmişlerdir.²⁰

Yapılan bu çalışmada eleştirel düşünme tutumu arttıkça akademik etik algısı da artmaktadır (Tablo 6). Çalışmamızı destekler nitelikte Wangensteen yeni mezun hemşirelerin araştırma becerilerinde eleştirel düşünmelerinin önemli bir faktör olduğunu ifade etmiştir.²¹

Hemşirelik bakımının içeriğine ve niteliğine dinamizm kazandıran eleştirel düşünme becerisinin yetersizliği, hizmette kaliteyi, etkinliği ve yeterliliği meslekte profesyonelliği, otonomi ve güç sahibi olmayı olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu nedenle hemşirelik mesleği üyeleri ve akademisyenleri ne kadar iyi düzeyde eleştirel düşünme becerisine sahip olurlarsa o ölçüde toplumun sağlığını koruma, geliştirme ve yaşam kalitesini artırma yönünde etkin hizmet verebilmektedirler.²⁰ Hemşirelerin mesleki yaşamlarında hem akademik hem de klinik açıdan başarılı olabilmeleri ve toplumsal faydayı sağlayabilmelerinde eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları beklenmektedir.²⁷ Hemşirelerin eleştirel düşünme becerilerinde ise akademik etik değerlere bağlı olarak hareket etmeleri istendiktir. Başak ve arkadaşları tarafından 2010 yılında yoğun bakım hemşirelerinin etik duyarlılıklarını inceledikleri çalışmalarında, hemşirelerin etik algılara sahip ve araştırmacı

özelliğine sahip olmalarının önemi üzerinde durulmuştur.²⁸ Korkmaz çalışmasında ülkemizde hemşirelik mesleğine yönelik meslekleşme algısını incelediği çalışmasında, hemşireler için etik değerlerin önemli olduğu ifade edilmiştir.²⁹ Mesleğin gelişmesinde hemşirelerin üstlenecekleri araştırmacı rollerinin yanı sıra etik sorumluluklarını dikkate almaları gerektiği üzerinde durmaktadır. Hemşirelik mesleğinin gelişmesinde ve akademik olarak ilerlemesinde, hemşirelerin sahip oldukları akademik etik algıları ve eleştirel düşünme becerileri önem kazanmaktadır. Bu nedenle eleştirel düşünme becerisine sahip ve akademik etik algısı yüksek olan hemşireler, hem akademik hem de klinik olarak mesleğin gelişmesine önemli düzeyde yardımcı olacaklardır. Kanbay ve arkadaşları tarafından 2013 yılında lisans öğrencilerinin problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini inceledikleri çalışmalarında, eleştirel düşünme puanı arttıkça etik problemleri çözme becerisinin de arttığını ortaya koymuşlardır.³⁰

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma verilerinin katılımcıların kendi ifadelerine dayalı olması ve yalnızca bu gruba ait olup genelleştirilememesi sınırlılıklara neden olabilir.

Sonuç

Sonuç olarak hemşire akademisyenlerin akademik etik değerleri ortalamasının biraz üzerindeyken, eleştirel düşünme tutumları ise ortalamasının altında kalmış olmakla birlikte bireylerin eleştirel düşünme tutumları arttıkça akademik etik algıları da artmaktadır. Klinikte görev yapan akademisyenlerin çalışılan kuruma ve öğretim sürecine yönelik akademik etik algıları; erkek akademisyenlerde ve akademik etik hakkında yeterli bilgiye sahip olanlarda Eleştirel Düşünme Tutumunun alt boyutu olan Kanıta Dayalı Karar Verme algısı daha yüksektir. Hemşirelik mesleğinin gelişmesinde ve akademik olarak ilerlemesinde, hemşirelerin sahip oldukları akademik etik algıları ve eleştirel düşünme becerileri önem kazanmaktadır. Bu nedenle elde edilen sonuçlar, eleştirel düşünme becerisine sahip ve akademik etik algısı yüksek olan hemşirelerin hem akademik hem de klinik olarak mesleğin ilerlemesine yardımcı olacakları tahmin edilebileceği için önemli bir sonuç olarak düşünülmektedir. Sonuçlar doğrultusunda; Hemşire akademisyenlerinin etik ve eleştirel düşünme algılarının yükseltilmesine yönelik farkındalık eğitimleri verilebilir. Bu çalışmada yalnızca hemşire akademisyenlerinin etik ve eleştirel düşünme algıları incelenmiştir. Ancak gelecek dönemdeki çalışmalarda farklı bilim akademisyenleri üzerinde araştırmalar yapılarak karşılaştırmalar yapılabilir. Bu çalışmada ölçekler aracılığıyla veriler toplanmış ve elde edilen nicel veriler yorumlanmış olsa da gelecek dönemdeki çalışmalarda akademisyenlerle görüşmeler yapılarak nitel veri analizinden de faydalanılabilir.

Bilgi

Çalışmamızda çıkar çatışması yoktur. Yapılan bu araştırma için maddi destek alınmamıştır. Yapılan bu çalışma, aynı kişiler tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Bu çalışma 2. Uluslararası Etik Kongresinde zoom üzerinden online olarak sözlü bildiri şeklinde sunulmuştur (2021).

Etik Kurul Onayı

Araştırma yapılmadan önce Cumhuriyet Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurul onayı (05.12.2018 tarih ve 2018-12/29 karar numaralı) alınmıştır.

Araştırmacı Katkı Oranı Beyanı

Betül Sena Yalçinkaya: Fikir, tasarım, veri toplama ve işleme, analiz ve yorum, kaynak taraması, makale yazımı.

Gülşay Yıldırım: Fikir, tasarım, danışmanlık/denetleme, analiz ve yorum, kaynak taraması, eleştirel inceleme.

Kaynaklar

1. Resnik DB. Bilim Etiği (Çev. Vicdan Mutlu). Ayrıntı Yayınları; 2004.
2. Sevim O. Akademik Etik Değerler Ölçeğinin Eleştirilmesi: Güvenirlilik ve Geçerlilik Çalışması. International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic 2014;9(6):943-957.
3. Yükseköğretim Kurumları Etik Davranış İlkeleri, <https://www.cag.edu.tr/tr/universite-yukse-ogretim-kurumlari-etik-davranis-ilkeleri>, Erişim Tarihi: 28.08.2019.
4. Sönmezsoy N. Akademisyenlerin Algıladıkları Sosyal Destek ve İş Doymu Arasındaki İlişki. Yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
5. Büken NÖ. Türkiye Örneğinde Akademik Dünya ve Akademik Etik. Hacettepe Tıp Dergisi 2006;37:164-170.
6. Tümkaya S. Fen Bilimleri Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Öğrenme Stilllerinin İncelenmesi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi 2011;12(3).
7. Manolova O. Mesleki Etik İlkelerine İlişkin Türkiye ve Moldova'daki İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Görüşleri. Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2011.
8. Çetinkaya Z. Türkçe Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünmeye İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi 2011;12(3).
9. Açıköz G. Hemşirelerin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin ve Profesyonellik Davranışlarının Belirlenmesi. Yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2015.
10. Aybek Ö. Konu ve Beceri Temelli Eleştirel Düşünme Öğretiminin Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimi ve Düzeyine Etkisi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2007;16(2).
11. Gündoğdu H. Eleştirel Düşünme ve Eleştirel Düşünme Öğretimine Dair Bazı Yanlılgılar. Celal Bayar Üniversitesi S.B.E. 2009;7(1):57-74.
12. Burkhardt MA, Nathaniel AK. Çağdaş Hemşirelikte Etik. 3. baskı. Alpar ŞE, Bahçecik N, Karabacak Ü, çeviri editörü. İstanbul Tıp Kitabevi; 2013.
13. Özelçi SY. Eleştirel Düşünme Tutumunu Etkileyen Faktörler: Sınıf Öğretmeni Adayları Üzerine Bir Çalışma. Doktora tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
14. Aydın İ. Eğitim ve Öğretimde Etik. 2.baskı. Pegem Akademi; 2006.
15. Ulusoy MF, Uçar H. Araştırma Etiği. 72. Tasarım Ltd Şti, 2002:27-40.
16. Erdem AR. Bilim İnsanı Yetiştirmede Etik Eğitimi. Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi 2012;2(1).
17. Odabaş H, Özmen Z. Akademisyenler Arasında Bilimsel Yayıncılık Etiği: Atatürk Üniversitesi Örneği. Uluslararası Kütüphane ve Bilgibilim Felsefesi Sempozyumu; 2015.
18. Gürel TY, Barutçu CD, Mert H. Hemşirelik Doktora Öğrencilerinin Araştırma Etiği Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi 2019;12(4):234-242.
19. Bayat N. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeyleri ile Akademik Yazma Başarıları Arasındaki İlişki. Eğitim ve Bilim 2014;39(173).
20. Öztürk N, Ulusoy H. Lisans ve Yüksek Lisans Hemşirelik Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeyleri ve Eleştirel Düşünmeyi Etkileyen Faktörler. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2008;1(1):15-25.
21. Wangenstein S, et al. Research utilisation and critical thinking among newly graduated nurses: predictors for research use: A quantitative cross-sectional study. Journal of Clinical Nursing 2011;20(17-18):2436-2447.
22. Akça NK, Taşçı S. Hemşirelik Eğitimi ve Eleştirel Düşünme. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2009;5(2):187-196. doi:10.17860/efd.02659.
23. Ersoy N. Hemşirelik ve Etik. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi 2015;7(33):43-51.
24. Kanbay Y, Işık E, Aslan Ö, Özdemir H. Akademik Personelde Eleştirel Düşünme Eğiliminin İncelenmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2012;1(3):189-201.
25. Arslan Ş, Ancın V. Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2016;9(26/2). doi:10.12780/uusbd.44621.
26. Akkuş Y, Kaplan F, Kaçar N. Kars Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeyleri ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi 2010;5(15):103-112.
27. Bulut S, Ertem G, Sevil Ü. Hemşirelik Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeylerinin İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi 2009;2(2): 27-38.
28. Başak T, Uzun Ş, Arslan F. Yoğun Bakım Hemşirelerinin Etik Duyarlılıklarının İncelenmesi. Gülhane Tıp Dergisi 2010;52(2):76-81.
29. Korkmaz DF. Meslekleşme ve Ülkemizde Hemşirelik. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi 2011;18(2):59-67.
30. Kanbay Y, ve ark. Hemşirelik Lisans Öğrencilerinin Problem Çözme ve Eleştirel Düşünme Becerileri. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi 2013;3(3):244-251.